4. Hai-Nyzhnyk, P. P. (2017). *Rosiiia proty Ukrainy (1990–2016 rr.): vid polityky shantazhu i prymusu do viiny na pohlynannia ta sproby znyshchennia*. [Russia v. Ukraine (1990-2016): From the policy of blackmail and coercion to the war on absorption and attempts to destroy]. Kyiv: «MP Lesia» [in Ukrainian]
5. Zalizniak, L. L. (2014). *Ukraina mizh Skhodom i Zakhodom. Pro vytoky i sut rosiisko-ukrainskoi viiny 2014 r.* [Ukraine between East and West. About the origins and essence of the Russian-Ukrainian war of 2014]. Kyiv: Shliakh [in Ukrainian]
6. Potapenko, Ya. (2016). *Piata rosiisko-ukrainska viina: vid maidanu do skhidnoho frontu (pidkhody, otsinky, interpretatsii)* [Fifth Russian-Ukrainian War: from the Maidan to the Eastern Front (approaches, assessments, interpretations)] Pereiaslav-Khmelnytskyi: «Vydavnytstvo K S V» [in Ukrainian]
7. Fihurnyi, Yu. (2017). Rol Ukrainskoi natsionalnoi revoliutsii pochatku XXI st. v etnopolitychnykh ta etnokulturnykh protsesakh. [The Role of the Ukrainian National Revolution at the beginning of the twenty-first century. in ethno-political and ethnocultural processes.] *Ukraina v suchasnomu yevropeiskomu prostori v umovakh zovnishnopolitychnykh vyklykiv: zb. nauk. prats za materialamy Mizhn. nauk. prakt. konf., 18–19 trav. 2017 r. – Ukraine in the modern European space in the context of foreign policy challenges: sciences works on materials Int. sciences practice Conf., 18-19 May. 2017.* Pereiaslav-Khmelnytskyi, 128–133. [in Ukrainian].
8. Fihurnyi, Y. (2017). *Aggression of the Russian federation against Ukraine: backgrounds, course and modern social consequences*. Kyiv: Small Enterprise «Lesia» [in Ukrainian].
9. Chyrkov, O. (2017). *Ethnic factor in the preconditions and consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine* / Research Institute of Ukrainian Studies. Kyiv: Small Enterprise «Lesya» [in Ukrainian].

Одержано 1.04.2019.

УДК 94,477

DOI [https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1\(15\)-37-44](https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1(15)-37-44)**Магомедов Андрій,**

аспірант кафедри історії України

magomed0ff@ukr.net

ID: 3287511213

Ніжинський державний університет

ім. М. Гоголя

вул. Графська, 2, м. Ніжин, Чернігівська

область, 16600, Україна

Magomedov Andrii,

3 year graduate student at the Department of

History of Ukraine

magomed0ff@ukr.net

ID: 3287511213

Nizhyn State University named after Nikolai

Gogol

Grafaska Str., 2, Nizhyn,

Chernihiv region, 16600, Ukraine

Міжнародні військові навчання країн-членів НАТО за участю підрозділів Збройних сил України та програми Альянсу з підтримки миру в Україні

У статті розглянуто питання анексії РФ в Україні Кримського півострова та подальшого розгортання сепаратистського руху в південно-східних областях, який згодом переріс у збройний конфлікт на Сході України. Проаналізовано напрями і характер співпраці між Збройними силами України та військовими підрозділами Альянсу. Визначено ступінь практичної взаємодії в межах діючих програм двостороннього партнерства на рівні Україна – НАТО, включаючи військово-навчальну підготовку. Досліджено хронологію трансформації організаційних форм присутності української армії на Сході України від Антитерористичної операції до Операції Об'єднаних Сил і роль НАТО в цьому процесі. Безпосередньо вказано на складові елементи впливу Північноатлантичного Альянсу на реформування українського війська відповідно до вимог і стандартів, визначених Організацією. Відображено роль розташованого у м. Києві Офісу зв'язку НАТО та Центру захисту й обробки інформації. Особливу увагу приділено питанню боротьби з кіберзлочинністю та захисту інформаційних систем держави від впливу ззовні. Зокрема, мова йде про захист об'єктів критичної інфраструктури держави (атомні електростанції, стратегічні державні підприємства тощо), електронних реєстрів виборчих списків громадян, баз даних банківської системи держави. Зазначено про діяльність операційних центрів НАТО з протидії кіберзлочинам та створення подібних установ в Україні. Відмічено морську складову взаємодії у співпраці України та Організації Північноатлантичного договору, особливу актуальну на тлі загострення ситуації в Азово-Чорноморському регіоні протягом 2018 року, пов'язаної з проходом українських військових кораблів Азовської флотилії Військово-морських сил України Керченською

протокою, яка перебуває під контролем окупаційних військ Збройних сил Російської Федерації, і викликаних цим так званих «прикордонних конфліктів», останній із яких у листопаді минулого року призвів до захоплення росіянами українських військових суден та полону українських військових моряків.

Ключові слова: НАТО, Північноатлантичний альянс, Партнерство заради миру, «Сі-Бриз», «Швидкий Тризуб», «Щит миру», анексія, кібербезпека, незаконні збройні формування.

International military exercises of NATO member countries with part of the program of the Alliance to support peace in Ukraine

This article addresses the issue of the annexation of the Russian Federation to Ukraine of the Crimean peninsula and the further unfolding of the separatist movement in the south-eastern regions, which eventually grew into an armed conflict in the East of Ukraine. Analyzed the direction and nature of cooperation between Armed Forces of Ukraine and the military units of the Alliance. The degree of practical cooperation in the framework of the existing programs of bilateral partnership at the NATO – Ukraine level, including military training, has been determined. The chronology of the transformation of the organizational forms of the presence of the Ukrainian army in the East of Ukraine from the Anti-Terrorist Operation to the Combined Forces Operation and the role of NATO in this process are investigated. Directly pointed out to the components of the North Atlantic Alliance's influence on the reform of the Ukrainian Army in accordance with the requirements and standards of the Organization. The role of the NATO Liaison Office and the Center for Information and Protection in Ukraine, which is based in Ukraine, is located in Ukraine. Particular attention was paid to the issue of combating cybercrime and the protection of information systems of the state from outside. In particular, it is about protecting critical infrastructure objects of the state, including nuclear power plants, strategic state-owned enterprises, electronic registers of electoral lists of citizens, bank databased. Reference is made to the activities of the NATO operational centers for combating cybercrime and the creation of similar institutions in Ukraine. The maritime component of cooperation in cooperation between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization is noted, especially relevant in the wake of the exacerbation of the situation in the Azov-Black Sea region during 2018. Associated with the passage of the Ukrainian warships of the Azov flotilla of the Naval Forces of Ukraine by the Kerch Strait, which is under the control of the occupation forces of the Russian Federation Armed Forces. And the so-called «frontier conflicts» caused by this, the last of which last November led to the capture of Ukrainian military ships by Russians and the captivity of the Ukrainian lashes.

Key words: NATO, North Atlantic Alliance, Partnership for Peace, «Sea-Breeze», «Rapid Trident», «World shield», annexation, cyber security, illegal armed groups.

Сучасні події в Україні та світі свідчать про стійке порушення існуючої системи міжнародної рівноваги сил, яка склалася після закінчення Другої світової війни і була закріплена створенням у жовтні 1945 року Організації Об'єднаних Націй. Розпочався період нової поляризації у взаємовідносинах держав Сходу та Заходу, пов'язаний із боротьбою за переділ сфер впливу і ресурсних баз на планеті. Країни Заходу та США для поширення своєї гегемонії використовують концепцію «демократичного» розвитку, яка орієнтується на інститути громадянського суспільства і ставить його на протигагу державі. Використання для досягнення власних цілей Збройних сил можливе лише як крайній захід, який проходить у форматі Антитерористичної операції. Держави східної гегемонії, в тому числі РФ, з якою Україна має де-факто військовий конфлікт, не цураються відкритого застосування військової сили і диктату своєї волі. Зважаючи на те що Україна намагається стати членом прозахідного військово-політичного блоку НАТО і вимушено втягнена у збройне протистояння з Росією, питання впливу Альянсу на перебіг подій на Сході України, його реальна допомога Україні у справі збереження нашої державності та відновлення історичної справедливості є недостатньо дослідженим вітчизняною історичною наукою, що створює можливість для більш детального вивчення даної проблематики.

Аналізом досліджень питання військового партнерства через відповідні міжнародні програми на рівні Україна – НАТО займався О. Г. Томашевич. У статті «Україна та операції з підтримання миру під егідою НАТО» він акцентує увагу на активній участі України в міжнародному миротворчому русі, професіоналізмі українських військових та їх здатності ефективно виконувати поставлені завдання [7]. Своєю чергою Г. М. Крючков у праці «До питання про членство України в НАТО: політичні, правові і моральні аспекти» вказує на важливість невійськових складових елементів співробітництва України та Альянсу, зосереджуючись у політико-юридичній площині [6]. Моральний аспект вибору Україною НАТО, на думку дослідника, полягає у відході від традиційних для України форм «слов'янського братства» до невластивих нашій державі форм «заможного партнерства». Низка інших учених, серед яких варто виділити О. С. Власюка, О. С. Бодрука, Б. О. Парахонського, у спільному виданні «Україна – НАТО: Сучасний стан відносин та перспективи розвитку» дають пояснення реально досягнутих результатів та невиконаних складових дорожньої карти на вступ до Альянсу [3].

Вони зазначають, що переозброєння та підвищення мобільності Збройних сил України не є кінцевою метою, яку ставить перед собою керівництво НАТО у взаємовідносинах з Україною. Боротьба з корупцією, військові навчання, спрямовані на злагодження спільних дій, дотримання демократичних прав і свобод людини та громадянина мають таке саме значення для стратегів Організації, як і ефективність реформ українського війська.

Водночас недостатньо дослідженим залишається питання практичного результату взаємодії з НАТО, системи та організації міжнародних військових навчань під егідою Альянсу і реальних перспектив для України як повноправного члена на майбутнє.

У статті використано такі методи дослідження: історико-описовий, історико-оглядовий, порівняльно-історичний, логічний тощо.

Головною метою цієї роботи є прагнення дослідити та провести комплексний аналіз питання військової взаємодії між Україною та Північноатлантичним альянсом, ролі у цьому процесі офісу зв'язку НАТО в Україні.

Таким чином, події Революції гідності, що відбулися в Україні на зламі 2013/2014 років, стали свідченням наявності гострих суперечностей в українському суспільстві, пов'язаних із невдоволенням наявною в країні владою та політикою, яку вона здійснює. Європейські прагнення української нації ледь не були перекреслені відмовою тодішнього Президента України В. Ф. Януковича від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом під час листопадового саміту 2013 року у м. Вільнюс (Литва).

Проте частина українців, переважно зі східних регіонів держави, стала відстоювати інші погляди на політичну ситуацію в країні, спрямовані насамперед на проросійський вектор співробітництва в межах СНД і Митного союзу. У лютому-березні 2014 року, як відповідь на проєвропейський «Майдан», у Києві починає активно розгортатися сепаратистський рух на території південно-східних областей держави (Харківська, Донецька, Луганська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська та Одеська області, а також АР Крим). Так званий «референдум» про приєднання Кримського півострова до складу РФ, проведений 16 березня 2014 року, став можливим завдяки силовій підтримці з боку військовослужбовців сухопутних підрозділів та моряків Чорноморського флоту ЗС РФ, які дислокувались у м. Севастополь АР Крим. У взаємодії з місцевими проросійськими активістами вони створили передумови для відторгнення території півострова від материкової України, блокувавши будь-які спроби української влади протидіяти сепаратистським проявам. Стало зрозуміло, що Росія із «стратегічного» партнера перетворилася на того ж таки «стратегічного», але вже ворога, ставши в очах світової спільноти державою-агресором. Безумовно, на той час вирішення питання про повернення втраченого півострова, який за своїм місцем розташування є стратегічно важливою у військовому плані територією, і придушення сепаратистських проявів в інших регіонах держави, особливо на території Донецької та Луганської областей, без застосування підрозділів власних Збройних сил України (далі – ЗСУ) було вже неможливим. Ситуація, котра склалася в ЗСУ станом на 2014 рік, була гіршою за критичну. Результатом невдалого реформування оборонного сектору держави, на яке нашаровувалися корупція армійського генералітету, розкрадання державного майна оборонного призначення, неефективне управління військами та інші фактори, стали повна дезорганізованість та деморалізованість особового складу ЗСУ у складний для держави період. Об'єктивно ЗСУ виявилися неготовими до збройного протистояння та гідної відсічі російському агресору.

Уведення в дію режиму Антитерористичної операції (далі – АТО) на території Донецької та Луганської областей 8 квітня 2014 року тодішнім Виконувачем обов'язків Президента України Олександром Турчиновим стає першою адекватною відповіддю офіційної української влади на зазіхання незаконних озброєних банд формувань Донеччини та Луганщини, що були єдиними на той регіонами України, де була повністю блокована діяльність легітимних органів державної влади, місцевого самоврядування. Застосування підрозділів ЗСУ давало змогу втілити в життя сценарій швидкого врегулювання кризової ситуації на Сході України з найменшими жертвами і повернення цих територій під повний контроль центральної влади у Києві.

Проте підтримувані та спонсоровані Росією бойовики незаконних збройних формувань (далі – НЗФ) «Луганської народної республіки» та «Донецької народної республіки» (далі – «ЛНР» та «ДНР» відповідно) після проведення 11 травня 2014 року схожого на Кримський т. зв. «референдуму» про самостійність цих двох псевдодержав почали чинити жорсткий збройний опір. Лише за допомогою кількісної та якісної переваги ЗСУ та добровольчих батальйонів вдалося звільнити низку окупованих міст та інших населених пунктів. Зокрема, були звільнені міста Лиман, Краматорськ, Слов'янськ, Бахмут, Лисичанськ, Северодонецьк тощо. Перші

відчутні втрати бойовиків змусили їх відійти в східні райони Донецької та Луганської областей, провести перегрупування своїх підрозділів і налагодити постійний логістичний зв'язок із територією РФ для постачання звідти військової техніки та озброєння. Негативними результатами зміни географії придушення сепаратизму в східних областях через дії ЗСУ стали: повний перехід під контроль російсько-терористичних військ значної ділянки державного кордону уздовж Донецької та Луганської областей; втрата найбільших промислових конгломератів регіону, включаючи міста Донецьк, Луганськ, які отримали статус «столиць» «ЛНР», «ДНР»; відкрите втручання РФ у збройний конфлікт на боці терористів.

Втручання Росії у протистояння призвело до «Іловайського котла» та «Дебальцівського котла», які завдали Україні найбільших людських втрат за увесь період збройного конфлікту на сході держави. Розуміючи власну неспроможність самотійно, а найголовніше, дієво протистояти російсько-терористичним військам, українська влада звертається за допомогою до міжнародних партнерів із військово-політичного блоку НАТО, з якими підтримували партнерські відносини ще з самого початку проголошення державної незалежності України у 1991 році. Спершу це були вибіркові контакти, насамперед у сфері науково-технічного співробітництва. У 1994 році Українська держава приєднується до спеціально розробленої органами Північноатлантичного альянсу для країн, що утворилися після розпаду Радянського Союзу (далі – СРСР), угоди «Партнерство заради миру», яка організаційно оформила та визначила головні напрями, цілі та завдання такої співпраці.

Війна на Сході України трансформувала характер взаємовідносин у межах співробітництва з НАТО через гостре засудження дій РФ в Україні. Найбільшу допомогу за період АТО Україна отримала від США, Канади, Німеччини, Ізраїлю, країн Прибалтики та Центральної Європи.

Затягування військового конфлікту і поступовий перехід від ескалації до позиційних бойових дій дали змогу змінити підходи до розуміння пріоритетних напрямків взаємовідносин НАТО – Україна і здійснили перехід до відповідної теперішнім реаліям Концепції забезпечення летальною зброєю, розбудови інфраструктури ЗСУ, НГУ та інших передбачених законом військових формувань, про що йтиметься нижче.

Так, правовою підставою, котра утвердила присутність військових підрозділів Північноатлантичного альянсу на території України ще до прийняття Верховною Радою України офіційних змін у Конституцію України, яка забороняє іноземну військову присутність, розташування військових баз інших країн на українських землях, стало прийняття РНБО України «Концепції розвитку сектору безпеки та оборони України» [1] від 04.03.2016 року, затвердженої Указом Президента України. Відповідно до положень цієї Концепції, Україна має право використовувати власну територію для ведення бойових дій військовими підрозділами держав-членів НАТО у разі прямого збройного конфлікту з Російською Федерацією.

Також було передбачено, що потреба реформування сектору оборони та безпеки вимагає запровадження принципів і стандартів, прийнятих у державах-членах НАТО та ЄС. Дотримання Україною основоположних принципів верховенства права, захисту прав людини і громадянина, компетентності органів влади всіх рівнів, гуманізму, толерантності, уніфікованості системи управління ресурсною базою з урахуванням сучасних європейських та євроатлантичних підходів дозволить забезпечити відповідність України умовам прийняття в ці організації. Також звернули особливу увагу на необхідність створення сил з кібербезпеки в умовах ведення «гібридної» інформаційної війни з РФ, професійної армії та підготовки боєздатного військового резерву за рахунок учасників бойових дій, зміцнення взаємодії з партнерськими спецслужбами держав-членів НАТО, підвищення рівня довіри та обміну важливою інформацією в межах дії нового Закону України «Про національну безпеку України» [2].

Загалом же співпраця України та партнерів з держав Північноатлантичного блоку має багатогранний характер і спрямована на осучаснення можливостей ЗСУ та інших законних військових формувань з метою ефективної організації оборони нашої держави за умов ескалації конфлікту на Сході України та інших можливих територіальних зазіхань із боку Росії.

Військовий аспект нашого співробітництва з Альянсом будуватиметься насамперед на проведенні спільних військових навчань. Залежно від родів військ ці навчання мають морську та сухопутну складові. Морська складова представлена щорічними військовими навчаннями «Сі Бриз», які мають міжнародний багатонаціональний характер. Навчання проводяться в акваторії Чорного моря з 1997 року відповідно до підписаного Меморандуму «Про взаєморозуміння та співробітництво з питань оборони та військових відносин між Пентагоном та Міністерством оборони України». Метою навчань «Сі Бриз» стало налагодження співпраці між країнами

чорноморського регіону з країнами НАТО на випадок потенційних і реальних загроз їх безпеці з моря. Єдиною країною, яка має вихід до Чорного моря, але не бере участі у військових навчаннях, є РФ. Для України ці навчання з моменту окупації Криму у 2014 році та початку збройного конфлікту на Донбасі стали гарантією захисту своїх морських кордонів від агресії РФ і спроб окупації нею областей південних регіонів держави, що мають вихід до морської берегової лінії.

Упродовж чотирьох років проведення АТО до переформатування її з 30 квітня 2018 року в Операцію Об'єднаних Сил (далі – ООС) морська присутність бойових кораблів ВМС країн НАТО не дозволила РФ створити передумови для подальшої анексії українських земель, що в умовах мілітаризації Кримського півострова та присутності 14-ї миротворчої армії ЗС РФ в «Придніпровській Молдавській Республіці» стає реальною загрозою державній безпеці України та її морським кордонам. Ключовий інтерес для російських окупантів становить м. Одеса як найбільший морський порт та місце базування кораблів ВМС України [10, с. 123].

Останніми роками навчання «Сі Бриз» набули нової форми. Зокрема, зросла кількість країн-учасниць військових навчань – з 14 до 17 держав. Залучаються підрозділи військово-транспортної авіації, винищувачі Міг-29 ВПС ЗС України, американський Boeing P-8 Poseidon ВМС США тощо. Використовуються підводні човни з урахуванням стратегії присутності у Чорному морі субмарин російського Чорноморського флоту. Значно покращилася взаємодія з береговими сухопутними підрозділами ЗСУ, що відпрацьовують спільні дії відбиття збройної агресії на військовому полігоні «Широкий Лан» у Миколаївській області. Загальна чисельність військовослужбовців, які беруть участь у спільних маневрах, протягом 2014–2018 років коливалася від 2 до 3 тисяч бійців.

У липні 2017 року Північноатлантичний альянс за ініціативи США розпочав будівництво Морського операційного центру для ВМС України у м. Очаків Миколаївської області. Будівельні роботи ведуться за рахунок військового бюджету США силами 11-го та 133-го будівельних батальйонів армії США. Загалом, за планом будівництва має бути побудовано три об'єкти інфраструктури для ВМС України. До них належать: 1) Морський оперативний центр ВМС України; 2) ремонтні майстерні для військових суден; 3) контрольно-пропускні пункти та системи захисту споруди. Введення їх в експлуатацію планується у 2019 році. По завершенню будівельних робіт Морський операційний центр здійснюватиме управління морськими, береговими, повітряними складовими оборони, силами спеціальних операцій. Цей факт свідчить про бажання держав НАТО мати координаційний пункт на Чорному морі, який буде забезпечувати зв'язок між військовими підрозділами НАТО та ЗСУ і сприяти їх ефективній взаємодії на випадок бойових дій на Чорному морі із залученням сил Середземноморської ескадри Альянсу.

Сухопутна складова військового співробітництва між Україною та Альянсом зосереджена в межах діяльності «Міжнародного центру миротворчості та безпеки», який функціонує при Національній академії сухопутних військ ім. Гетьмана Петра Сагайдачного. Розташований Центр на Яворівському військовому полігоні, що знаходиться у Львівській області. Центр миротворчості розпочав свою роботу у 1995 році, коли там вперше почали проходити військові навчання «Щит миру» в межах підписаної між Україною та НАТО 1994 року програми «Партнерство заради миру». Спочатку місією Центру стали розвиток миротворчого руху та підготовка миротворчих підрозділів ЗСУ, які беруть участь у міжнародних миротворчих місіях у країнах Африки та Південної Європи, згодом – протидія загрозам міжнародного тероризму. З початком російської агресії у 2014 році відбулося третє переформатування Центру в межах Концепції протидії «гібридній» війні, яка побудована на використанні соціально нестійких маргінальних елементів населення для розпалювання громадянського протистояння всередині країни. Невід'ємними атрибутами «гібридної» війни є проведення інформаційної пропаганди з використанням засобів масової інформації, інтернет-ресурсів, утілення в життя заходів із свідомого дезінформування користувачів соціальних ресурсів [3, с. 264]. На протидію «гібридним» атакам спеціалістами НАТО розроблено план заходів з підготовки спеціалістів інтелектуального профілю, здатних протистояти загрозам, що існують у сучасному цифровому інформаційному суспільстві.

У межах діяльності Центру, починаючи з 2006 року, проводяться спільні міжнародні військові навчання «Швидкий тризуб» (англ. «Rapid Trident»), метою проведення яких є підготовка до спільних дій у складі багатонаціональних сил безпеки під час міжнародних

коаліційних операцій [7, с. 94]. Протягом 2014–2018 років у межах проведення коаліційних навчань значно зросла кількість країн-учасниць переважно за рахунок саме держав-партнерів Альянсу (Грузія, Молдова), які також пережили акт агресії щодо власних територій з боку Росії і як наслідок втрату ними частини свої територій: Грузія – Південна Осетія, Абхазія; Молдова – Придністровська Молдавська Республіка.

Так, на базі Яворівського військового полігону ще 2012 року декретом Міністра оборони України було створено 184-й Навчальний центр при Національній академії сухопутних військ ім. Гетьмана П. Сагайдачного. В межах діяльності Навчального центру іноземними спеціалістами з країн-членів Північноатлантичного альянсу здійснюється підготовка українських інструкторів за програмою Об'єднаної багатонаціональної миротворчої групи. Починаючи з 2014 року, інструкторами-військовослужбовцями з Латвії і Канади підготовлено більше 200 українських військових інструкторів з курсів первинної медико-санітарної допомоги при пораненнях, отриманих у результаті ведення бойових дій, що супроводжуються великою крововтратою, проведенні хірургічних операцій тощо.

Своєю чергою Великобританія як член НАТО за власноруч розробленою програмою підготовки військовослужбовців «Orbital» з 2017 року навчає бійців 93-ої окремої гвардійської механізованої бригади (ОМБр) відпрацюванню в умовах проведення АТО при бойових діях та безпосередньому вогневому контакті з супротивником взаємодії проміжних ланок управління між офіцерами та солдатами для більш ефективної відсічі ворогу [7, с. 96].

Окрему увагу дослідників було звернено на допомогу Північноатлантичного альянсу українському війську в межах проектів, започаткованих Трастовим фондом НАТО. Співпраця з Фондом розпочалася ще 2000 року і була пов'язана з реалізацією програм з утилізації надлишкового озброєння та боєприпасів у межах реформування національних Збройних сил країн-партнерів Альянсу, в тому числі й України. Проте з початком АТО характер допомоги на прохання нашої держави було змінено НАТО. До України за рахунок коштів бюджету Альянсу почали надходити комплекти військової амуніції, технічні засоби, автомобільна техніка, медикаменти та інше нелетальне спорядження. Керівник проектів трастового фонду НАТО Фредерік Пежо та голова Офісу зв'язку НАТО в Україні Олександр Вінніков неодноразово заявляли про свою підтримку України та готовність до надання фінансової допомоги українському війську [3, с. 87].

На сьогодні головні пріоритети партнерства зосереджені на медичному забезпеченні та соціально-психологічній реабілітації поранених українських воїнів у військових шпиталях та реабілітаційних центрах країн-членів блоку НАТО.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що взаємодія ЗС України та Північноатлантичного альянсу за період збройної агресії РФ на Сході України має опосередкований характер і спрямована передовсім на переформатування української армії, її матеріально-технічне, фінансове, організаційне, правове забезпечення без прямого втручання військових підрозділів Об'єднаних Сил Альянсу у військовий конфлікт на території Донецької та Луганської областей. Прослідковується сталість взаємодії через розбудову і корегування вже існуючих військових програм між нашою державою та НАТО. Так, програми спільних військових навчань «Сі Бриз» проводяться з 1997 року, «Швидкий тризуб» – з 2006 року. Щорічно вони проходять майже в один і той самий проміжок часу. Єдиним винятком із правил стало будівництво Очаківського Операційного морського центру ВМС України, який фінансується на кошти військового бюджету США.

Проте, безперечно, військово-політичний блок НАТО, який є «природним» супротивником Російської Федерації, став нашим найбільш надійним союзником. Допомогу, яка надається Україні Альянсом, важко переоцінити. І навіть проросійські симпатії з боку окремих політиків таких країн-членів НАТО, як Угорщина, Австрія, не стануть перешкодою інтеграції України в Альянс. Загальновідомо, що саме США є де-факто загальновизнаним лідером та найбільш потужним членом НАТО. Саме Сполучені Штати вкладають найбільшу кількість фінансових, матеріально-технічних і людських ресурсів у діяльність Альянсу і, відповідно, отримують право «вирішального» голосу. Та й Україна своєю чергою після чотирирічного періоду збройного протистояння у «гібридній» війні з РФ здатна зацікавити країни НАТО своїм передовим досвідом, який є сучасною хронологією історії від поразки до перемоги української зброї та незламності духу українського народу і пересторогою країнам Альянсу від повторення наших помилок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України № 92/2016 «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України» від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України». Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241. В редакції від 07.08.2018.
3. Власюк О. С., Бодрук О. С., Парахонський Б. О. Україна – НАТО: Сучасний стан відносин та перспективи розвитку / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. Київ: ПІД «Фоліант», 2018. 352 с.
4. Джердж С. Ф. Процес трансформації НАТО та можливості для України / за заг. ред. С. Ф. Джерджа. Київ: ТОВ «Видавництво «Синопис», 2015. 156 с.
5. Калініна Л. Г., Онаць О. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. Київ, 2014. 306 с.
6. Крючков Г. М. До питання про членство України в НАТО: політичні, правові і моральні аспекти / Громадський проект «Безпека України: геополітичний вимір». Київ: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2015. 47 с.
7. Томашевич О. Г. Україна та операції з підтримання миру під егідою НАТО // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Київ, 2011. Вип. 28. Ч. 2. С. 92–99.
8. Проблеми НАТО в українському державотворенні / МОН України; НДІ українознавства. Київ: НДІУ, 2015. 98 с.
9. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства / за заг. ред. Г. М. Перепелиці. Київ: ВД «Стилос», 2012. 400 с.
10. Федуняк С. Г. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і Нових незалежних держав. Чернівці: Рута, 2015. 358 с.

REFERENCES

1. *Ukaz Prezidenta Ukrayini № 92/2016 «Pro rishennya Radi nacionalnoyi bezpeki ta oboroni Ukrayini» vid 4 bereznya 2016 roku «Pro Konceptiyu rozvitku sektoru bezpeki i oboroni Ukrayini»* [Decree of the President of Ukraine No 92/2016 “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine” dated March 4, 2016 “On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine”]. Oficijnij sajт Prezidenta Ukrayini. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>. [in Ukrainian].
2. (2018) *Zakon Ukrayini «Pro nacionalnu bezpeku Ukrayini» vid 21.06.2018 r.* [The Law of Ukraine «On National Security of Ukraine»]. *Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini – Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*. 31, 241 [in Ukrainian].
3. Vlasyuk, O. S., Bodruk, O. S., Parahonskij, B. O. (2018). *Ukrayina – NATO: Suchasnij stan vidnosin ta perspektivi rozvitku* [Ukraine – NATO: Current state of relations and development prospects] / Nacionalnij institut problem mizhnarodnoyi bezpeki. Kyiv: PID «Foliant» [in Ukrainian].
4. Dzherdzh, S. F. (2015). *Proces transformaciyi NATO ta mozhlivosti dlya Ukrayini* [The process of NATO transformation and opportunities for Ukraine] / za zag. red. S. F. Dzherdzha. Kyiv: TOV «Vidavnictvo «Sinopsis» [in Ukrainian].
5. Kalinina, L. G., Onac, O. V. (2014). *Yevropejska ta yevroatlantichna integraciya Ukrayini* [European and Euro-Atlantic integration of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Kryuchkov, G. M. (2015). *Do pitannya pro chlenstvo Ukrayini v NATO: politichni, pravovi i moralni aspekti* [The question of Ukraine’s membership in NATO: political, legal and moral aspects] / *Gromadskij proekt «Bezpeka Ukrayini: geopolitichnij vimir»* - Public project «Security of Ukraine: Geopolitical Dimension». Kyiv: TOV «Drukarnya «Biznespoligraf» [in Ukrainian].
7. Tomashevich, O. G. (2011). *Ukrayina ta operaciyi z pidtrimannya miru pid egidoyu NATO* [Ukraine and peacekeeping operations under the aegis of NATO]. *Aktualni problemi mizhnarodnih vidnosin – Aktualni problemi mizhnarodnih vidnosin*. Vol. 28, ch. 2, pp. 92-99 [in Ukrainian].
8. (2015) *Problemi NATO v ukrayinskomu derzhavotvorenni* [NATO Problems in the Ukrainian State Building] / MON Ukrayini; NDI ukrayinoznavstva. Kyiv: NDIU [in Ukrainian].

9. (2012) *Ukrayina na shlyahu do NATO: cherez radikalni reformi do nabuttya chlenstva [Ukraine on the path to NATO: through radical reforms to membershi]* / za zag. red. G. M. Perepelici. Kyiv: VD «Stilos» [in Ukrainian].
10. Fedunyak, S. G. (2015). *Yevropejski vimiri bezpeki na postradyanskomu prostori. Formuvannya integrovanoyi sistemi bezpeki Zahodu i Novih nezalezhnih derzhav [European dimensions of security in the post-Soviet space. Formation of the integrated security system of the West and the New Independent States]*. Chernivci: Ruta [in Ukrainian].

Одержано 2.04.2019.